

Slutrapport

Återrapportering av ekonomiskt stöd till lokalt brottsförebyggande projekt

Det sker mycket brottsförebyggande arbete runtom i landet, både som projekt och i den löpande verksamheten. Några av dessa insatser har kunnat genomföras med hjälp av ekonomiskt stöd från Brottsförebyggande rådet (Brå). Arbetet dokumenteras och efter insatsen lämnas en slutrapport till Brå.

Erfarenheterna från de olika projekten är många gånger intressanta för andra som arbetar med brottsförebyggande arbete och därför publicerar Brå ett urval av rapporterna på myndighetens webbplats.

För sakuppgifter och slutsatser står respektive författare eller organisation.

Fler rapporter finns att ladda ner på www.bra.se/lokaltarbete

LULEÅ KOMMUN
Stadsbyggnadskontoret
Strategisk planering
Barbro Müller

2009-12-28

Dnr

1 (10)

B 3.3-0172/2007

Slutrapport – Satsning för att minska klotter och skadegörelse i Luleå kommun

Barbro Müller
December 2009

2009-12-28

Kartläggning

Från 2005 till 2006 ökade antalet anmälda klotterfall från 32 till 196. Enligt berörda parter så bestod ökningen av en faktisk ökning av klotter och inte en ökad anmälningsbenägenhet. Medborgare, fastighetsägare med flera hade på olika sätt påpekat ökningen av klotter och behovet att göra något åt det. Någon riktad satsning mot klotter hade inte tidigare skett i Luleå. Trots ökningen av anmälningar så visste vi att det fanns ett mörkertal. Målsättningen var att strukturera upp arbetet mot främst klotter och samtidigt få en uppfattning om omfattningen av problemet.

Åtgärder

Ett förslag till Handlingsplan för att minska klotter och skadegörelse togs fram i dialog med olika aktörer och arbetet leddes av LuleBrå. Handlingsplanen fastställdes av kommunstyrelsen i april 2007. Den omfattar fem olika angreppssätt: påverka, beivra, sanera och försvåra, möjliggöra graffiti samt samordna och följa upp. Arbetet utgick från lagstiftningen dvs att klotter är något som satts på en plats där det inte är tillåtet och graffiti är text och bild som finns på plats där tillstånd har medgivits.

Inom de olika angreppssätten i handlingsplanen skulle arbetsgrupper bildas och utveckla arbetet inom respektive område. Arbetet skulle ske brett med såväl fastighetsägare, kommunala förvaltningar, ungdomar, polisen, föreningar och organisationer.

Genomförande

Klotterfritt Luleå och organisation

Enligt Handlingsplan för att minska klotter och skadegörelse har LuleBrå ansvar för samordning och uppföljning, handlingsplanen bifogas.

Samtidigt som handlingsplanen togs fram så hade en arbetsgrupp med bland annat Fastighetsägarföreningen, Svenska kyrkan, Lulebo och Hyresgästföreningen påbörjat ett arbete för att minska klotter och skadegörelse i några centrala bostadsområden. Projektet Klotterfritt Luleå bildades under 2006/2007 på initiativ av ovanstående aktörer. Projektet genomförde ett flertal möten bland annat en workshop med deltagare från föreningar, myndigheter, fastighetsägare och ungdomar för att lyfta behovet av att arbeta med klotterproblematik samt involvera ungdomar i arbetet. När Luleå kommun antog Handlingsplan för att minska klotter och skadegörelse var projektet Klotterfritt Luleå en naturlig samarbetspart. Det var här mycket av det praktiska genomförandet skulle ske och projektets arbete utgick från den av kommunstyrelsens fastställda handlingsplanen.

2009-12-28

En styrgruppen för Klotterfritt Luleå bildades med Fastighetsägarna som sammankallande. Fastighetsägarna hade inre problem och den person som var med i projektet slutade under hösten 2008. Ingen dokumentation fanns kvar och den nya handläggaren var helt ny på sin arbetsplats.

Folkhälsostrategen som även ingick i LuleBrå hade kommit med i styrgruppen och gick nu in som sammankallande. För att strukturera upp arbetet ytterligare togs en arbetsplan fram där de olika ansvariga förvaltningarna tydliggjorde sina aktiviteter. Styrgruppen träffades regelbundet under hösten 2008 och våren 2009. Under hösten 2009 har deltagande i styrgruppen avtagit.

Under 2009 har ett Trygghets- och folkhälsorådet bildats med kommunalrådet som sammankallande. En politiker från det största oppositionspartiet, moderaterna, ingår också. Dessutom ingår chefer för barn- och utbildningsförvaltning, fritidsförvaltning, socialförvaltning, stadsbyggnadskontor, primärvården Luleå-Boden, områdeschef för tandvården, chef för polisen Luleå-Boden samt kommunens säkerhetssamordnare. Folkhälsostrategen och samordnaren för alkohol- och drogfrågor är sekreterare i rådet. Trygghets- och folkhälsorådet ersätter det tidigare LuleBrå, folkhälsorådet samt styrgrupp för alkohol- och drogförebyggande arbete.

Nedan följer en beskrivning av det som gjorts inom respektive delområde som ingår i Handlingsplan för att minska klotter och skadegörelse.

Påverka

Barn- och utbildningsförvaltningen ansvarar för området. Utgångspunkt för arbetet har varit värdegrundsarbetet i skolan. Rektorena på Östra skolan och Bergviksskolan har informerat sina anställda och även barn- och utbildningsförvaltningens ledningsgrupp. Östra skolan har haft öppet hus med bland annat rollspel med medverkan från kyrkan och polisen. Fortsatt samarbete mellan skolan och kyrkan planerades men blev inte av på grund av att rektorn på Östra skolan slutade.

Polisen har informerat om klotter i skolorna och kommer att fortsätta med det som en del av sitt förebyggande arbete. En logotypetävling har genomförts bland eleverna. Vinsten i logotypetävlingen blev en resa till Nordpolen i Boden. Feriearbetande ungdomar har haft till uppgift att måla över klotter på skolor och förskolor.

Föräldrar är viktiga i arbetet och för att öka kunskap om konsekvenser av klotter fanns en ambition att ta fram en föräldrabroschyr. Detta har inte gjorts. Men däremot har information i form av bioreklam som visar

2009-12-28

konsekvenser av klotterbrott tagits fram. Reklamen har sänts i samband med samtliga SF filmer under november och december 2009.

Beivra

Polisen ansvarar för området. Polisen har framfört svårigheter att arbeta med klotterförebyggande arbete eftersom det finns graffitiplank. Lagstiftningen ger möjligheter att exempelvis beslagta tuschpennor eller sprayburkar men Polisen påtalar svårigheter att använda sig av lagen eftersom ungdomarna säger att de är på väg till det lagliga planket.

Polisen har satsat på arbete gentemot klotter. Under sommaren 2007 hade tre poliser ett specialuppdrag att arbeta gentemot klotter. De har kartlagt vilka som gör de olika "tags" som ofta förekommer på olika olagliga platser. Det är cirka 20 personer som gör dessa ofta förekommande "tags". Polisen har beslagtagit cirka 350 sprayburkar, 800 caps (spraymunstycken) samt 320 tuschpennor. Under 2008 och 2009 har tio personer blivit lagförda för skadegörelse genom klotter och fått skadestånd på totalt cirka 120 000 kronor. Ytterligare personer har åtalats.

Polisen kontrollerar regelbundet platser där klotter ofta förekommer exempelvis gångtunnlar och skolor.

Polisen har tagit fram en ny blankett för anmälan av klotter. Den har vid flera tillfällen marknadsförts inom berörda kommunala förvaltningar, Lulebo och till privata fastighetsägare.

Sanera och försvåra

Ansvariga är tekniska förvaltningen och fastighetsägare.

Projektet Klotterfritt Luleå ansökte via Fastighetsägarna medel av kommunstyrelsen. De beviljades 250 000 kronor till sanering av klotter samt 50 000 kronor till övriga aktiviteter. Privata fastighetsägare inom centrala områden i kommunen skulle ha möjlighet att söka bidrag för utförd sanering med maximalt 50 procent av den faktiska kostnaden. Syftet var att få en "0-sanering" under sommaren 2007, alltså rent från gammalt klotter. Under samma år beviljades tekniska förvaltningen drygt en miljon kronor extra för klottersanering.

Beslutet från kommunstyrelsen om medel till Klotterfritt Luleå kom i samband med semestern och projektet hann inte med att föra ut beslutet till berörda fastighetsägare. Projektet fick därför möjlighet att använda medlen även under 2008. Kommunstyrelsen beslutade senare att medlen även kunde användas under 2009 eftersom problemen inom Fastighetsägarföreningen

2009-12-28

hade medfört att kontakterna med privata fastighetsägare inte har fungerat som planerat.

Under 2007 beviljades även tekniska förvaltningen extra anslag av kommunstyrelsen för sanering. Tanken var att de tillsammans med privata fastighetsägare skulle se till att det blev en rensning av klotter för att sedan se till att allt nytt tas bort snabbt. Det blev ingen 0-sanering men mer än tidigare sanerades, bland annat i gångtunnlar där nästan ingen sanering förekommit tidigare. Även under 2008 har mycket sanerats. Under 2009 har det dock varit mindre sanering på grund av sparkrav.

Efter sanering används ofta ett vax som skydd för klotter och detta vax kräver minst +5 grader. Detta gör att sanering försvåras under stor del av året. Tekniska förvaltningen försöker sanera så fort det går, helst inom 48 timmar. Detta gäller dock inte gångtunnlar där nästan ingen sanering sker.

Det kommunala bostadsbolaget Lulebo sanerar klotter så fort det kommer upp.

Privata fastighetsägare har inte deltagit i detta arbete i den utsträckning som förväntats. De har fått möjlighet att få bidrag med upp till 50 procent av kostnaden för klottersanering men trots påminnelser och marknadsföring på olika sätt har inte hela den beviljade summan av bidrag nyttjats.

Under 2007 gjordes en dokumentation av elever av klottret i centrala stan genom fotografering. En ny dokumentation planerades under 2009 men ingen skola var intresserad av att genomföra arbetet. Dels på grund av tidsbrist och dels på grund av att de inte fick behålla materialet. Projektet Klotterfritt Luleå ville ha ensamrätt till materialet så att det inte skulle spridas.

Möjliggöra graffiti

Kultur- och fritidsförvaltningen ansvarar för området.

En arbetsgrupp bildades och har arbetat fram olika förslag till hur ungdomar skulle kunna involveras i arbetet för att möjliggöra mer graffiti. Aktiviteter som prövats är att få fastighetsägare att upplåta rivningsprojekt, men de har inte lyckats pga. fastighetsägarnas rädsla för att det ska spilla över på andra fastigheter än rivningsobjektet. En tävling för att göra en välkommenskylt i graffiti till en by anordnades. Trots en ganska stor massmedial uppbackning för tävlingen kom inga bidrag in.

Arbete pågår för att skapa en kurs för ungdomar som är intresserade av att måla graffiti. Under kursen kommer deltagarna att få information om vad

2009-12-28

som är lagligt och olagligt målände. Ett förslag med förhållningsregler som kommer gälla vid alla nya och befintliga plank är framtaget. Ett studiebesök till Göteborg är inplanerat till i början av 2010 för att se på deras arbete med Ung kultur 116.

Arbetsgruppen har arbetat i motvind och haft svårt att få gehör för sina idéer. De har försökt tillmötesgå polisen och tekniska förvaltningen och sökt samförståndslösningar och alternativa vägar att möjliggöra graffiti utan att sätta upp fler plank. Att möjliggöra graffiti ingår i handlingsplanen men arbetsgruppen har ofta fått stå till svars för detta. Det är inte självklart för alla att även denna del ingår i arbetet. Under året har detta dock påtalats från den politiska ledningen. Det är den beslutade Handlingsplanen för att minska klotter och skadegörelse med alla dess delar som gäller.

Våren 2009 antog Kommunfullmäktige ett medborgarförslag om utökning av graffitiplank i Luleå. Olika förvaltningar som yttrade sig över förslaget var inte eniga. Det politiska beslutet var dock klart att graffiti skulle möjliggöras.

Medborgarföreslaget och beslutet gjorde att det återigen blev viss oro bland dem som förespråkar graffiti och de som anser att det inte ska få finnas för att det främjar klotter. Exempelvis så sa det kommunala bostadsbolaget Lulebo att de inte längre ville delta i arbetet med Klotterfritt Luleå.

Samordna och följa upp

LuleBrå har haft uppdraget att samordna arbetet och från 2009 har Trygghets- och folkhälsorådet det ansvaret. När arbetet startade fanns inget sätt att följa upp klotter. En ny anmälningblankett togs fram och marknadsfördes för att få fram så många anmälningar som möjligt.

Anmälda klotterbrott

År	Antal anmälda brott
2009	385
2008	258
2007	280
2006	196

Under 2007 påbörjades arbete för att stimulera anmälningar av klotter, så en kraftig ökning har förväntats. Under 2008 minskade antalet anmälda klotter för att öka igen under 2009.

I samband med polisens arbete med att utreda klotterbrott har det visat sig att såväl privata som kommunala fastighetsägare inte anmäler allt klotter. Därför kan man anta att det fortfarande finns ett mörkertal. Anmälda brott ger en indikation på att det sker klotter. Men en ökning av anmälningar

2009-12-28

behöver inte innebära att själva klottret ökar utan att det är anmälningsbenägenheten som ökar. Vi eftersträvar en hög anmälningsbenägenhet för att minska mörkertalet.

Lokal droganeundersökning

Hur vanligt är det att ungdomar klottrar? För att få svar har Luleå kommun i samband med en lokal droganeundersökning 2007 frågat samtliga ungdomar i årskurs 8, 9 samt årskurs 2 på gymnasiet om de har klottrat tags och om de har gjort någon större målning olagligt de senaste 12 månaderna. Det var första gången frågor om klotter ställdes.

Samtliga elever	Målat tags, procent	Målat större målning olagligt, procent
Åk 8	16	4,5
Åk 9	22	7
Åk 2 gym	10	3,5

De flesta som gjort en större målning har också klottrat tags. Av samtliga elever som deltagit i undersökningen var det totalt 391 som uppgett att de klottrat tags någon gång de senaste 12 månaderna. 159 elever hade gjort det fler än fem gånger. 53 elever i åk 8, 61 elever i åk 9 samt 27 elever i åk 2 på gymnasiet uppgav att de någon gång under de senaste 12 månaderna olovligt målat en större målning.

Kostnader för klottersanering

Innan projektet startade hade fanns ingen möjlighet att ta fram kostnader för klottersanering eftersom det inte särredovisades i ekonomisystemet utan registrerades oftast som underhållskostnad. Kostnader för sanering ger också en indikation på klotterförekomst. Men även här behöver en ökning inte klart innebära en ökning av klotter utan att det är benägenheten att sanera som har ökat.

2009-12-28

	2007	2008	2009
Tekniska förvaltningen, TF	1 650 800	1 849 254	914 079
Lulebo	500 000	501 999	774 979
Fritidsförvaltningen	20 000	35 000	75 000
Barn- och utbildningsförvaltningen	-	-	-
Kulturförvaltningen		8 000	?
Totalt	2 170 800	2 386 253	1 764 058
Privata fastighetsägare uppskattning	300 000	?	
Fördelat på enheter			
Tekniska förvaltningen			
TF Park och natur	200 700	200 700	40 000
TF Gata och trafik		700 996	104 079
TF Fastigheter mm		947 535	620 000
TF VA			150 000
Lulebo			
Område 1 Hertsön, Örnäset		172 858	349 534
Område 2 Centrum, Bergnäset		136 680	146 609
Område 3 Porsön, Björkskatan		45 594	57 594
Område 4 Gammelstad, Tuna		146 787	221 242

Tekniska förvaltningens avdelning Gata och trafik har under 2009 sanerat i mycket mindre utsträckning än tidigare år på grund av sparbeting och att det upplevs som bortkastat med engångsinsatser. För att få resultat behöver det finnas en rörlig styrka som kontinuerligt åker runt och sanerar klotter.

Tekniska förvaltningens avdelningar för Fastigheter har minskat klottersanering 2009 jämfört med 2008. De uppger att minskningen kan förklaras av det framgångsrika arbete som polisen lagt ned avseende spaning, utredning mm där ett flertal personer kunnat lagföras.

Tekniska förvaltningens avdelning Park och natur upplever att klotret flyttat ut från innerstaden. Det kan bero på att saneringen i ett inledningsskede var omfattande.

Sanering av klotter inomhus i kommunala fastigheter där verksamhet bedrivs bekostas av verksamheten själv och ingår inte i tekniska

2009-12-28

förvaltningens kostnad. Barn- och utbildningsförvaltningen kan inte ta fram kostnader för klotter.

Ökningen av kostnader för klottersanering mellan 2008 och 2009 för Lulebo beror på ökad förekomst av klotter.

Konferens

Kunskaper om vad som är verksamt och erfarenheter från andra kommuner saknades. Därför ordnade Luleå kommun och Kommunförbundet Norrbotten ett seminarium "Hur kan vi minska och förebygga klotter?" i maj 2008. Cirka 70 personer från hela länet samt även några från Västerbotten deltog. Föreläsare under seminariet var från BRÅ och representanter från kommuner som haft nolltolerans mot klotter och graffiti samt kommuner som arbetet med lagliga graffitiplank. Detta för att ge en bredd, visa på de olika förhållningssätt som finns och samtidigt koppla till handlingsplanens olika delar. Seminariet var uppskattat och väckte en hel del frågor inför fortsatt arbete. Seminariet finansierades för lulebor via de medel som Luleå kommun beviljats av BRÅ. Deltagare från andra kommuner betalade konferensavgift. Folkhälsostrategen tog fram en sammanfattning av seminariet som Kommunförbundet Norrbotten distribuerade till deltagarna.

Effekter

Att Handlingsplan för att minska klotter och skadegörelse tar upp graffiti har varit svårt att hantera. Olika förvaltningar i kommunen och myndigheter har haft olika åsikter kring detta. Men under arbetets gång har de olika grupperingarna närmat sig varandra.

Arbetet under åren 2007-2009 har varit en början av ett strukturerat arbete. Ambitionen har varit hög och arbete enligt handlingsplanen och projektet Klotterfritt Luleå nådde inte så långt som förväntat. Det har varit olika saker som bidragit till det och främst det svåra i att få alla att acceptera graffiti. Beslutet 2009 om utökning av lagliga platser för graffiti visar tydligt politikernas vilja och det bör göra det enklare för fortsatt arbete.

Projektet klotterfritt Luleå upphör som projekt men arbete enligt Handlingsplan för att minska klotter och skadegörelse fortsätter. Ansvariga finns utpekade och Trygghets- och folkhälsorådet ska ha rapportering från alla ansvariga och ett till två möten ska hållas årligen för samtliga inblandade för samordning av aktiviteter. Trygghets- och folkhälsorådet har koppling till kommunstyrelsen vilket gör att återkopplingen till politiken blir tydligare.

Arbete för att minska klotter kommer att vara med i den överenskommelse som skrivs mellan Luleå kommun och polisen. Trygghets- och

2009-12-28

brottsförebyggande arbete finns även med som framgångsfaktorer i kommunstyrelsens styrkort och lyfts även fram som prioriterat område i en nyligen gjort Valfärdsredovisning för kommunen.

Kostnader

Luleå kommun ansökte om 250 000 kronor och beviljades 125 000 kronor.

Aktiviteter/insatser	Kronor
Konferenser, möten, erfarenhetsutbyte	60 000
Bioreklam, material	40 000
Aktiviteter riktat till ungdomar	75 000
Samordning, arbetstid	100 000
Totalt	275 000

Utöver detta har kommunen satsat mycket på sanering av klotter bland annat 1,2 miljoner extra under 2007.